

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

תוכן

- 1.....הלכה למעשה
- א. עירוב מקוואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה בשתי אצבעות חוזרות למקומן...1
- ב. בכלי טמא מינו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא סלקא להו נמי לכלים דאית ביה ... סל וגרנותני שמילאן כלים והטבילן בין לקודש בין לתרומה טהורין.....3
- ג. מקבלינן האידנא סהדותא מעם הארץ.....4
- 5.....הלכתא למשיחא
- ד. כלי חרס ... אינו מציל אלא על אוכלים ועל המשקים ועל כלי חרס ... מפני שהוא טמא על גבי עם הארץ ואין כלי טמא חוצץ.....5
- ה. אשה לשה בעריבה אשה ועריבה טמאין שבעה ובצק טהור ... לוגין טמא טומאת שבעה ומשקין טהורין.....6
- ו. טמא מת בעי הזאה שלישי ושביעי.....7
- ז. נאמנין עמי הארץ על טהרת טבילת טמא מת.....7
- ח. נאמן עם הארץ לומר פירות לא הוכשרו אבל אינו נאמן לומר פירות הוכשרו אבל לא נטמאו.....7
- ט. חבר שבא להזות מזין עליו מיד עם הארץ שבא להזות אין מזין עליו עד שיעשה בפנינו שלישי ושביעי.....8
- י. כלי שנטמא אחריו במשקין אחריו טמאין תוכו אוגנו אוזנו וידיו טהורין.....8
- יא. הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש ... משום מעשה שהיה.9

דף כב.

הלכה למעשה

- א. עירוב מקוואות כשפופרת הנוד כעוביה וכחללה בשתי אצבעות חוזרות למקומן

הַלְכָתָא לְמִשְׁחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

הבא¹ לערב מקוה פסול² או חסר עם מקוה כשר³, להכשיר⁴ על ידי "השקה"⁵, או ששניהם חסרים⁶ ובא לערבם כדי שיהיה שיעור מקוה בין שניהם להכשירם, צריך שיהא נקב שביניהם רחב כשפופרת הנאד⁷, וקילוח המים יהיה כרוחב הנקב⁸. כלומר שהנקב יהיה מלא במים, ואם הנקב גדול משפופרת הנאד⁹, מספיק שיהיה במים כשיעור שפופרת הנאד, ועל יד השקת שניהם הוכשר. אולם בכל אופן צריך שבמקוה החסר שטובל בו מים כדי לכסות גוף הטובל כדין¹⁰ שהוא לערך 125 ס"מ.

ושיעור שפופרת שנותנין¹¹ בפה הנאד¹², צריך להיות כעובי השפופרת עצמה וחללה, ושיערו חכמים שהוא כעובי שתי אצבעות הראשונים מהארבעה שבפס היד¹³, כשמסובבם לכאן ולכאן בחלל הנקב בריות, בין שהוא מרובע בין שהוא עגול. ולפי מידות ימינו¹⁴ שיעורו היקף 15 ס"מ קוטר

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רא נב

² שפסולו מן התורה, אך הפסול מדרבנן סגי בכשערה כבשו"ע שם סעיף נ"ג. ש"ך קט אולם דעת הט"ז שאף בפסול דרבנן צריך כשפופרת הנאד. ומ"מ לגבי רוב מקוה שאובין ובא להכשירו בהשקה מועיל בשעורה כמבואר בסעי' נג.

³ ואם המקוה חסר אין מימיו עמוקים ואין שייך לטבול מחמת שאין בו כדי לכסות גוף הטובל יש להחמיר שלא לשיק על ידו מקוה חסר. עיין חת"ס ריב ובפ"ת ס"ק טו

⁴ ומותר לעשות כן בשבת. דרכ"ת רפד מהשמלה צב

⁵ וילפי' ליה ב תורת כהנים (ספרא) שמיני פרשה ט סוף פרק י אות ב "מנין אם טמא יטהרנו תלמוד לומר מקוה ומעין יהיה טהור אין לי אלא מעין את המקוה מנין מקוה, את המקוה, מקוה, את הבור, בור את הבור, בור את המקוה מנין תלמוד לומר מעין יהיה טהור בור יהיה טהור ומקוה מים יהיה טהור".

⁶ בשו"ת קנאת סופרים בהשמטות לשירי טהרה סי' נ"ה ע אם זה התיקון נכון עפ"י הדין מ"מ אינו נכון כי זה הועיל רק לדיעבד או ליחיד שאין בו חשש מראית עין אבל לרבים הוי ודאי חשש מראית עין שיאמרו כי טובלין בפחות ממ' סאה ובפרט בזמנינו ודאי צריך לחוש ללעז ולזות שפתים כי רבו פי דוברי שקר והאוהבים להטיל מום בכשרים ועוד בפחות ממים מ' סאה כודאי לא יעלה זרת למעלה מטבורה עכ"ל שם והנה לענ"ד בודאי צריכין לחוש לכתחלה לדברי רב האי גאון וצדיק ז"ל אך אם לדין יש תשובה כי אין בדינו להוסיף גזירות מראית עין מה שלא נמצאו בתלמוד ופוסקים ראשונים דאז ה"י כן להוסיף דינים למאות בכל לאו שבתורה מפני מראית העין הנם שמותר מה"ת ואכמ"ל, ועיי"ש עוד בקנאת סופרים מה שכ' איך להמשיך שיהי' בהמקוה גופה מ' סאה ועצה היעוצה לעשות חריץ יותר מד' טפחים ובקצה המקוה יהי' נמוך קצת וירד ממקום גבוה קצת למקום נמוך ואז ימשך המים בנקל ממנו וכ"ז אם אין בהמקוה כ"א סאין אבל אם יש בה כ"א סאין אז יוכל לחברה למי הבאר ול"ש בזה עוד חשש מראית עין עכ"ת ד. דרכ"ת שם רפה

⁷ קוטר 5 ס"מ היקף 15 ס"מ

⁸ רמ"א וש"ך שם קי

⁹ שכתב בשם יש מי שמחמירים שצריך טפה כשיעור מוציא רמון ולמדו זה ממה שכ' הגה"ק בעל התניא בתקון מקוה שלו – מכל מה שראיתי ושמעתי בזה פשוט מאד דאין מקום להחמיר בזה – וכי אפשר לחלוק על הלל"מ של שיעור שפופרת הנוד המוזכר במשנה פ"ו מ"ז ובהז"ל ופוסקים אין מספר. והתניא איירי בענין אחר. שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קד

¹⁰ כמבואר בשו"ע קצת לה שם, ואם צריך יכול להעלות גובה המים על ידי עצים ואבנים.

¹¹ תפארת ישראל – יכין מסכת מקוואות פרק ו משנה ז

¹² שו"ע ונו"כ שם מ

¹³ אף על גב דבכל דוכתא סתם אצבע היינו האגודל והכא פירשו שהם הסמוכות לאגודל

¹⁴ יש מי שמחמירים שצריך טפה כשיעור מוציא רמון. סוף דבר שדבר פשוט שדעת גדולי הפוסקים דאין מקום לחומרא זאת – מן הדין – רק אם מי שהוא יחמיר או קבל כן מרבנותיו חלילה להקל לו – אבל להורות

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

5 ס"מ לחזו"א 38 מ"מ לר"ח נאה. ונהגו שיהיה ברוחב 60 מ"מ שלא יהיה חשש שיסתם הנקב אחר כך¹⁵.

ולפיכך מחברים את בור המקוה עם אוצר מי הגשמים על ידי נקב (60 מ"מ) שביניהם, ונהגו להניח צינור פלסטיק בנקב ההשקה עוד קודם יציקת הכותל ואח"כ יוצקים את הכותל¹⁶. אולם לא יחבר שני בורות משתי צידי אוצר מי הגשמים, לפי שלפעמים מקוה אחד ריק והשני מלא ובשעה שטובלים בשני נחלים המים מהאוצר לריק וזוחלים פסולים לטבילה¹⁷.

לאחר שנתערב הפסול עם הכשר, אפילו רגע, נשאר לעולם בהכשרו, כל שיש בו ארבעים סאה¹⁸ אפילו נסתם הנקב אח"כ. כגון שהשיק מים שאובים למקוה, מכיון שהושק פקע ממנו שם שאובים וגם אם ייסתם הנקב ישאר לעולם בהכשרו. ויש מסתפקים בכך¹⁹, וטוב להחמיר לכתחילה שלא ייסתם הנקב ושלא יטבול אם נסתם²⁰.

ב. בנלי טמא מיגו דסלקא טבילה לכוליה גופיה דמנא סלקא להו נמי לנלים דאית ביה ... סל וגרנותני שמילאן כלים והטבילן בין לקודש בין לתרומה טהורין

כלי טמא²¹, או כלי חדש שנקנה מנכרי או יוצר על ידי נכרי²² שנתן בתוכו כלים אחרים והטביל הכלי, עלתה להם טבילה אף על פי שפי הכלי צר

לרבים אין לנו – וכן עשינו פה מעשה בזכרון מאיר – וכן דעת גאון ישראל בעל חזון איש בספרו – ולמעשה לעשות ב' אצבעות חוזרות דהיינו בערך ה' סנטימטר בעגול – וכן הוא הלכה למעשה בתקון המקואות של ירושלים הועתק בספר היקר ארץ החיים סי' ר"א סי' נ"ב יע"ש – ובה ראיתי בס' שיעור מקוה להגרא"ח נאה ז"ל דף קס"ה – מביא שם תקון מקואות הלכה למעשה מהגאון הצדיק ר"ח זוננפלד ז"ל – וכתב לצאת כל הדעות – ובכל זאת העתיק לדינא חבור מקואות שיעור שפופרת הנוד – רק כ' שצריך לעשותו גדול ככל האפשר – ובכוזה גם אנו מחמירים אבל לא שיעור טפה – והיות הדברים פשוטים – אקצר בזה. שו"ת שבט הלוי חלק ב סימן קד, בן בשו"ת מנחת יצחק חלק ה סימן כג

¹⁵ שערי מקואות שם ס"ק רכה

¹⁶ שם ועיי"ש משו"ת דברי חיים ב צו מובא בדרכ"ת שם שחשש שלא לעשות נקב ההשקה מעל המדרגות משום חשש קטפרם ועל אף שהאחרונים תמחו על דבריו, שהרי אין כאן חשש מכיון שהמים כבר נהו ולא יזבו עוד למטה אך נוהגים לכתחילה לחוש לכך.

¹⁷ חזו"א יו"ד כג ה

¹⁸ ט"ז שם סב וש"ך שם קיא מהב"ח ופרישה בשם מהרש"ל וכן מבואר בתשובת הרא"ש כלל ל"א דין ב' ודברים פשוטי' הם.

¹⁹ רבינו ירוחם כ' שנסתפקו המפרשים אם נשאר השאוב בהכשרו או כיון שנסתם הנקב חוזר ולפסולו כבתחלה ומביאו ב"י וד"מ.

²⁰ ש"ך שם קיב ועיי' בשו"ת חתם סופר חיו"ד סי' רי"ב שכ' שלית מאן דחש להחמיר כד' הש"ך בזה וכן עשה מעשה להקל ע"פ גדולי הדור בפ"ב עיין שם ובשו"ת משברי ים סי' י"ד שהאריך והעלה ג"כ להקל כד' הנובי" והחת"ס הנ"ל דאין להחמיר כהש"ך בזה עיין שם. דרכ"ת שם רפה

²¹ שו"ע ונו"כ שם ט

²² לחו"ש מבגידולי טהרה ואע"ג שמהחבר כתב רק כלי טמא כונתו לעני כלי הניקח מן הגוי שהרי אין ג"מ בכלים טמאים בזמדה"ז

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת חגיגה

ביותר, שהרי המים נכנסים לו²³, ומתוך שעלתה טבילה לכלי הגדול, הרי מים אלו שבתוך הכלי נחשבים חלק מן המקוה²⁴, ועלתה טבילה לכלים שבתוכו²⁵.

ואם הטחו על צדו והטביל, מכיון²⁶ שיש לחשוש שלא ישקע את כולו במים, שהרי אינו רוצה אלא שייכנסו המים ויכסו את הכלים הפנימיים²⁷, לא עלתה להם טבילה, שהרי אין נטהרים אלא על גב החיצון. אולם אם פיו רחב כשפופרת הנאר, (38 מ"מ לגרח"ג, 50 מ"מ לחזו"א) מכיון שע"ז נחשבים מים הפנימיים מחוברים למקוה עלתה טבילה לכלים הפנימיים.

וכן אם היה הכלי טהור או שהיה כלי של ישראל, או כלי שאינו חייב אלא בטבילה מדרבנן כגון כלי זכוכית, ונתן לתוכו כלים טמאין או שנקחו מן הנכרי והטבילן, לא עלתה להם טבילה, עד שיהיה פיו רחב כשפופרת הנוד.

ויזוהר²⁸ בכל הנזכר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון, ולכן לא יתחוב סכינים תוך דלי ויטבלם, כי לא תעלה טבילה בראשם. ואם הכלי הפנימי הוא כבד ומונח תוך החיצון, אין עולה להם טבילה, שמפאת כובדו חוצץ בפני המים שלא יגיעו במקום שמונח עליו לא לפנימי ולא לחיצון²⁹.

מותר לטבול כלים בסל או בשק, שמכיון שאינו מחזיק מים, עדיף יותר מניקב כשפופרת הנוד. ודוקא כלים אבל אדם כגון אשה לנדתה³⁰.

ג. מקבלינו האידנא סהדותא מעם הארץ

²³ ולא תימא שכיון שפיו צר א"כ מנתק הוא על ידי כך את המים שבתוך הכלי ממי המקוה אלא כשם שמועיל לתוכו של כלי החיצון כך מעיל לכלים שבתוכו.

²⁴ פרישה ובגידולי טהרה ביאר שכשהחיצון צריך טבילה כמו הפנימי נחשבין כולן כגוף אחד והרי הוא כמטביל כלי אחד טמא במקוה, ונ"מ לכאורה לאדם הטובל בתוך כלי שמטביל המקוה שלטעם זה הרי אי אפשר להחשיבם אחד ולטעם שבפנים מהני, אולם עיין בדרכ"ת שם ע"א משו"ת משיב כהלכה יו"ד טו שלהלכה מחמיר בזה.

²⁵ ובתנאי שיש במקוה מ' סאה חוץ מהמים שנכנסו לכלי שאם לא כן אין המים שנכנסו עתה לכלי משלימים שיעור מ' סאה. חזו"א תנ" ס"ג ג ב

²⁶ ובמ"ז שם יח כתב טעם אחר דאם הנקב למעלה או צפין המים על גביו הוה חיבור בכל שהוא מה שאין כן מן הצד אין מתחבר כ"כ, ועיין בש"ך ס"ק כח שביאר דאם הנקב למעלה או המים בתוך הכלי הנוגעים למקוה מתחברים למקוה ויש להם דין מקוה משא"כ כשמתחברים מן הצד שאז מים שע"ג כלים לא נחשבו כמי מקוה רק מן הצד מה ששוה למי מקוה נחשב למי מקוה.

²⁷ שהרי אם רוצה בעיקר להטביל החיצון בזה ודאי שעלתה טבילה כיון שודאי ישקענו כולו. ולכן אם אין כלי בתוכו אפילו במטה על צדו ובפחות משפופרת הנאר עלתה לו טבילה, חזו"א מקואות תנ" ג ג

²⁸ שו"ע ונו"כ שם רב ו

²⁹ ואע"ג שרבא לא הייש להציעה אפילו לקודש, ה"מ ככלים שהם קלים. ביאור הגר"א שם ח

³⁰ דרכ"ת שם עב לא כיון שאין נקבים קמנים שבשק מצטרפין לשפופרת הנוד

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

מי שאינו³¹ לומד במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ כלומר שאין לו איזו מלאכה או איזו משא ומתן והולך בטל³², הרי זה בחזקת רשע ופסול לעדות מדבריהם. שכל שירד לכך חזקתו שעובר על רוב עבירות שיבואו לידו, אלא אם שיהיה מוחזק שהוא בר מצוות, ולפיכך אין מוסרים עדות לעם הארץ³³, ואין מקבלים ממנו עדות, אלא אם כן הוחזק שעוסק במצות ובגמילות חסדים ונוהג בדרכי הישרים ויש בו דרך ארץ, אף על פי שהוא עם הארץ ואינו לא במקרא ולא במשנה.

נמצאת אומר: כל ת"ח בחזקת כשר, עד שיפסל. וכל עם הארץ בחזקת שהוא פסול, עד שיחזק שהולך בדרכי הישרים. וכל מי שמקבל עדות ע"ה קודם שתהיה לו חזקה זו, או קודם שיבואו עדים ויעידו שהוא נוהג במצות ובדרך ארץ, הרי זה הדיוט, ועתיד ליתן את הדין, שהרי מאבד ממונן של ישראל על פי רשעים. ויש מכשירים עדות עם הארץ בימינו³⁴.

הלכתא למשיחא

ד. כלי חרס ... אינו מציל אלא על אונלים ועל המשקים ועל כלי חרס ... מפני שהוא טמא על גבי עם הארץ ואין כלי טמא חוצץ

מכיון שכלי חרס מקבל טומאה רק מחללו (מתוכו, מאווירו) ולא מגבו, הרי שאם יש עליו "צמיד פתיל", – מגופה מהודקת היטב שוב אין הכלי נטמא, לא הוא ולא מה שבתוכו. מה שאין כן שאר הכלים, שהם מקבלים טומאה מגבם, הרי הם נטמאים גם כאשר יש עליהם "צמיד פתיל".

בעניין מת המטמא באוהל נאמר בתורה (במדבר יט, טו): "וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו, טמא הוא", ודרשו חכמים: בכלי חרס הכתוב מדבר, שאינו מקבל טומאה מגבו אלא מתוכו, לפיכך אם "אין צמיד פתיל עליו", כלומר שאין עליו מגופה מהודקת היטב – המת מטמא באוהל. אבל

³¹ שו"ע ונו"כ הו"מ לד יז

³² ערוך השלחן שם יח

³³ הב"י (סעי' כח) תמה על הטור שהשמיט דעת אביו הרא"ש (פסחים פ"ג סי' יז) דסבירא ליה דאנן מקבלין עדות מעם הארץ כדי שלא ילך עם הארץ ויבנה במה לעצמו, ועיין בב"ח (שם) במ"ש. ויותר נראה דהואיל עכשיו רוב עמי הארצות בקיאים ועוסקים בדרך ארץ, ואם כן כשיש אחד שאין בו דברים הללו אין לקבלם, דלא שייך האי טעמא שיהיו בונים במה לעצמן כיון דרוב ישנן בדרך ארץ ולא איכפת לן ביחיד, וכן כתב המג"א באו"ח סימן קצ"ט ס"ק א. תומים שם מז

³⁴ דעת תוס' והרא"ש בבאור הגר"א שם לט

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

אם יש צמיד פתיל עליו, הרי הוא טהור, ולא הוא בלבד, אלא אף כל מה שבתוכו.

לדוגמא: חבית טהורה עשויה חרס, שהיתה באוהל שהמת מוטל בו, ובתוכה אוכלים או עץ או כלי מתכת, ויש צמיד פתיל עליה – כל מה שבתוכה טהור, שכן כלי חרס טהור חוצץ בפני הטומאה. וכל הכלים³⁵ המצילים בצמיד פתיל מצילין על כל מה שבתוכן בין אוכלין בין משקין בין בגדים וכלי שטף, זהו דין תורה.

אבל מדברי סופרים שכלי חרס המוקף צמיד פתיל אינו מציל כלים או בגדים והרי אלו טמאים, ומפני מה אמרו שלא יציל על הכל כשאר כלים המצילין, מפני שכל הנמצא אצל עם הארץ הרי הוא טמא וכלי טמא אינו חוץ בפני הטומאה ואינו מציל, ואגב כלי עם הארץ גזרו גם על כליהם של "חברים", מכיון שהחבר יבא לשאול מעם הארץ את הכלי על מנת לטהרו במקוה בלבד, על סמך שניצול מטומאת מת בצמיד פתיל, וילמד מזה עם הארץ לטהר בכל כלי חרס, ובאמת אינו ניצול מכיון שכלי עם הארץ טמאים, וצריכים הכלים שבתוכם הזאת שבעה מאפר פרה אדומה.

אך על האוכלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שיהיו בתוכו, מציל מכיון שבלאו הכי חבר לא ייקח אוכלין ומשקין מעם הארץ, וא"כ יציל רק כלפי עצמו או כלפי עם הארץ. וכן כלי חרס לא ייקח ממנו מכיון שאינו יכול לטהרו, וא"כ אין את החשש הנזכר.

דף כב:

ה. אשה לשה בעריבה אשה ועריבה טמאין שבעה ובצק טהור... לוגין טמא טומאת שבעה ומשקין טהורין

חלון³⁶ שבין בית לעלייה וטומאה בבית וקדירה נתונה על פני החלון, כל שבעלייה מאוכלין ומשקין וכלי חרס טהור, כאילו הוא תחת צמיד פתיל בכלי חרס, אבל אדם וכלים שבעלייה טמאים שאין כלי חרס חוצץ אלא על האוכלים ועל המשקין וכלי חרס, וטמאו האדם שבעלייה זו מפני שהוא דבר המצוי.

³⁵ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק כג הלכה א
³⁶ רמב"ם הלכות טומאת מת פרק כג הלכה ד

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

לפיכך אם היה בעלייה זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין, הכלי טמא טומאת שבעה³⁷ והמשקין טהורין, היתה בה אשה לשה בקערה גדולה של עץ האשה והעריבה טמאין טומאת שבעה והבעק טהור כל זמן שעוסקת בו, פירשה וחזרה ונגעה בו טמאתו,

היה על פני חלון זה שאר כלים המצילים בעמיד פתיל שאין מקבלין טומאה, ולפיכך אין מגע עם הארץ מטמא, ה"ז מציל על כל מה שבעלייה.

ו. טמא מת בעי הזאה שלישי ושביעי

כיצד מטהרים³⁸ טמא מת במי נדה, לוקח אדם טהור שלשה קלחין של אזוב ואוגרין אגודה אחת, ובכל בד ובד גבעול אחד וטובל ראשי גבעולין במי נדה שבכלי, ומתכוין ומזה על האדם או על הכלים ביום השלישי וביום השביעי אחר שתנין החמה, ואם הזה משעלה עמוד השחר כשר, ואחר שיזה עליו ביום השביעי טובל ביום ומעריב שמשו והרי הוא טהור לערב.

ז. נאמנין עמי הארץ על טהרת טבילת טמא מת

עם הארץ שאמר³⁹ – טהור אני מטומאת מת. או שאמר – כלי זה טהור מטומאת מת. נאמן ומטבילין אותו משום טומאת עם הארץ בלבד וצריך הערב שמש ואינו צריך הזאה,

וזאת רק בששאלו ואמר טהור הוא, אבל הלוקח כלי סתם מרשות עם הארץ חוששין לו שמא טמא מת הוא ומזין עליו שלישי ושביעי ככל הכלים הנמצאים בכל מקום חוץ לירושלים, שלא גזרו טומאה על הכלים הנמצאים בירושלים.

ח. נאמן עם הארץ לומר פירות לא הוכשרו אבל אינו נאמן

לומר פירות הוכשרו אבל לא נטמאו

אוכלין⁴⁰ אפילו כשהם מוחזקים בסתם שהוכשרו לקבל טומאה נאמן עם הארץ לומר שלא הוכשרו ואין צריך לומר שאר אוכלין שאין להן חזקה שעם הארץ נאמן לומר לא הוכשרו.

³⁷ שהרי החמירו בו כנזכר בעמיד פתיל. מעשה רוקח שם

³⁸ רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה א

³⁹ רמב"ם הלכות מטמאי משכב ומושב פרק יא הלכה יב

⁴⁰ רמב"ם הלכות טומאת אוכלין פרק טז הלכה ב

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת חגיגה

אבל אינו נאמן לומר הוכשרו אבל לא קיבלו את הטומאה שע"ה אינו חשוד שישקר, ורק לעניין טומאה מפני העדר ידיעתו דומה לו שלא נטמא ולכן אינו נאמן בטומאה⁴¹.

ט. חבר שבא להזות מזין עליו מיד עם הארץ שבא להזות אין מזין עליו עד שיעשה בפנינו שלישי ושביעי

מי שנטמא במת⁴² ושהה כמה ימים בלא הזאה, כשיבוא להזות מונה בפנינו ג' ימים⁴³, ומזין עליו בשלישי ובשביעי וטובל בשביעי ומעריב שמשו, וזאת רק בעם הארץ שבא להזות שאפילו אמר היום שלישי שלי, אינו נאמן שמא היום נטמא. לפיכך צריך למנות בפנינו. אבל חבר שמקפיד על טהרות ויודע דיניהם שבא להזות מזין עליו או על כליו מיד.

י. כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין תוכו אוגנו אזנו וידיו טהורין

כבר נתבאר לעיל דף כ: שהמעלה השנייה לקודש על פני תרומה – כשגזרו על המשקין⁴⁴ שיטמאו את הכלים לתרומה גזרו שיהא מטמאין את הכלים מתוכן ולא מגבן⁴⁵, כיצד: אם נפלו לאויר כלי חרס נטמא כולו והרי הוא שני, ואם נגעו בשאר כלים מתוכן מטמא כולן ונעשו שניים,

אבל אם נגעו משקין טמאין באחורי הכלי שיש לו תוך, בין בכלי חרס בין בכלי שטף ובלי מתכות נטמאו אחוריו בלבד, והרי אחוריו שני ולא נטמא תוכו, בד"א לתרומה אבל לקדש⁴⁶ עשו מעלה שכלי שנטמאו אחוריו נטמא כולו ואפילו מקום אחיזת הכלי, והרי כולו שני לטומאה.

⁴¹ ערוך השולחן העתיד הלכות טומאת אוכלין סימן קפד סעיף ב

⁴² רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק יא הלכה ב

⁴³ ולא נאמר דהתורה גזרה ההזאה ביום השלישי לטומאתו דווקא ולא לפניו ולא לאחוריו, וקמ"ל דדווקא לא לפניו, כלומר קודם יום השלישי אין ההזאה עולה אבל לאחוריו עולה תמיד, ורק שימתין ג' ימים בין הזאה להזאה. ערוך השולחן העתיד הלכות פרה אדומה סימן עב סעיף יז

⁴⁴ ערוך השולחן העתיד הלכות שאר אבות הטומאות סימן קלז סעיף א

⁴⁵ שכל הכלים המקבלים טומאה מן התורה נטמאים בין שננעה הטומאה בתוכו בין מגבו ונטמאת כל הכלי לבד כלי חרס שאינו מטמא מגבו וכנגד זה מטמא מאוירו. ולכן חכמים כשגזרו טומאה על משקין שיטמאו כלים עשו להיכר כדי שידעו שזהו רק טומאה דרבנן ולא ישרפו על טומאה זו תרומה וקדשים, ועשו להיכר דאם נטמא גבו לא ליטמו תוכו ורק גבו לבד נטמא וידעו הכל שאין טומאה זו מן התורה, וכנגד זה עשו חומרא בכלי חרס דאינו מטמא מגבו כלל בטומאה דאורייתא, ובכאן גזרו שיטמא מגבו כמו בכל הכלים שגבו טמא ותוכו טהור.

⁴⁶ רמב"ם שם ב

הַלְכָתָא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת חֲנִינָה

אבל⁴⁷ אם אין לו תוך ונגעו בו משקין טמאין הרי זה טהור, שכל שאין לו תוך בכלי חרס אין אחריו מתטמאין במשקין

**יא. הנושא את המדרס נושא את התרומה אבל לא את הקודש
... משום מעשה שהיה**

התבאר לעיל דף כ: שהמעלה השלישית של קודש על פני תרומה – שהנושא את המדרס⁴⁸, כגון מנעל של זב, שטמא מפני שהזב דורס עליו נושא את התרומה כשאינו נוגע בה נגיעה שיטמא התרומה, כגון בחבית של חרס שמגבה אינה מטמאה, ובאזירה לא יגע, ואין מוחזין בידו.

אבל לא את הקדש, משום מעשה שהיה באחד שהיה מעביר חבית של קדש ממקום למקום ונפסקה רצועה של סנדלו, והיה ממדרס הזב ונטלה והניחה על פי החבית ונפלה לאויר החבית ונטמאת, באותה שעה אמרו הנושא את המדרס, נושא תרומה ולא קדש⁴⁹, אולם אם עבר ונשא, הואיל ולא נגע בקדש הרי הקדש טהור⁵⁰.

⁴⁷ רמב"ם הלכות כלים פרק יג הלכה ד

⁴⁸ רמב"ם שם ג

⁴⁹ ואף על גב דפשיטא דגם התרומה נטמאת מ"מ לא גזרו אלא כפי מעשה שהיה, דכל גזירת חכמים הוא כפי מעשה שאירע לא יותר.

⁵⁰ פלוגתא להלן כג. בזה. והכי איתא שם: עבר ונשא מהו, ר' אילא אמר טמא ר' זירא אמר טהור ופסק כר"ז משום דהוא דרבנן, ועוד דר"ז הוא מרא דתלמודא מפי מר"א.